

Fylkesmannen i Buskerud

Postboks 1604
3007 DRAMMEN

Deres ref.:
Vår ref.: 12/9975-2
Saksbehandler: Karin Stubberud Stey
Dato: 01.03.2013

Spørsmål om retten til fritt sykehusvalg etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 og helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9

Helsedirektoratet viser til e-post av 22. november 2012 samt utdypende e-post av 26. november 2012. Vi vil innledningsvis beklage at det har tatt noe tid å besvare henvendelsen.

I e-posten stilles det spørsmål om retten til fritt sykehusvalg i pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl.) § 2-4, også gjelder ved spesialisthelsetjenesten bistand i saker om tvang og makt etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9, jf. §§ 9-9 og 9-13.

Spesialisthelsetjenesten plikter å gi kommunene bistand ved utforming, gjennomføring og evaluering av vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd bokstav b og c, jf. §§ 9-9 og 9-13. I denne bistanden ligger det også ofte konkrete tiltak rettet mot enkeltpasienter som da også får helsehjelp etter spesialisthelsetjenesteloven. I henvendelsen reises det spørsmål ved om spesialisthelsetjenesten kan avslå søknad om hjelp fra pasienter og kommuner utenfor det sykehusområdet de i utgangspunktet tilhører når henvisningsgrunnen gjelder bruk av tvang.

Helsedirektoratets vurdering:

Fritt sykehusvalg vil si at en pasient som blir henvist til vurdering/undersøkelse/behandling i spesialisthelsetjenesten har rett til å velge sykehus/behandlingssted. Retten til fritt sykehusvalg gjelder all planlagt undersøkelse eller utredning og behandling innenfor fysisk helse (somatikk), psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk. Retten er hjemlet i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4.

I prioriteringsveilederen for habilitering av voksne i spesialisthelsetjenesten fremgår gjeldende fortolkning i vedlegget om *Juridiske spørsmål knyttet til habiliteringstjenestens behandling av henvisninger* skrevet av professor dr juris Aslak Syse. Det er uttrykkelig sagt at reglene for fritt sykehusvalg gjelder for alle pasienter, herunder pasienter i habiliteringstjenesten.

Helsedirektoratet - Divisjon spesialisthelsetjenester

Avdeling bioteknologi og helserett
Karin Stubberud Stey, tlf.: 24163543

Postboks 7000 St. Olavs plass • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Fra vedlegget siteres:

«Reglene om fritt sykehusvalg gjelder i dag for alle pasientgrupper. De tidligere unntakene som gjaldt for eksempel for barne- og ungdomspsykiatri, ble fjernet i 2004 (endringslov nr. 110/2003). Selv om det kan by på praktiske problemer – både med hensyn til vurdering, utredning og oppfølging – er det ikke unntak fra reglene om fritt sykehusvalg for habilitering og rehabilitering, verken for barn eller voksne. Dette innebærer at spesialisthelsetjenesten inklusive habiliteringstjenesten må overholde vurderingsfristen dersom pasienten kommer fra egen helseregion. Habiliteringstjenesten kan imidlertid, som andre deler av spesialisthelsetjenesten, raskt tilbakesende en henvisning om vurdering for en pasient fra en annen helseregion, dersom vurderingen ikke kan foretas innenfor fristen. Dette gjelder de tilfeller der man risikerer å ikke overholde frister for vurdering av henvisning eller behandling for pasienter i egen region.

Reglene om fritt sykehusvalg kan medføre overbelastning og fristbrudd ved enkelte enheter i spesialisthelsetjenesten. I slike tilfeller gjelder likevel alminnelige prioriterings-kriterier, herunder retten til «nødvendig helsehjelp» og frister fastsatt som følge av denne retten. Er det åpenbart at habiliteringstjenesten er overbelastet, og derfor ikke kan motta pasienter som ønsker seg dit etter reglene om fritt sykehusvalg, må dette umiddelbart meldes tilbake til henvisende instans. Dersom dette ikke gjøres, vil reglene om fristbrudd og subsidiær oppfyllelsesrett etter pasientrettighetsloven kunne komme til anvendelse.

På habiliteringsfeltet kan pasienters rett til fritt sykehusvalg etter dagens regler støte an mot forsvarlighetskrav vedrørende mulighet for tilstrekkelig faglig oppfølging mv. Dette kan dels gjelde spørsmålet om tjenesten har nødvendig faglig kompetanse, men det kan dels også gjelde manglende faktiske muligheter til å følge opp pasienten lokalt pga. store avstander, transportmuligheter og andre praktiske forhold. Det vil da i enkelte tilfeller ikke være mulig å oppfylle pasientens ønske om ambulante tjenester på oppholdsstedet uten å bryte med forsvarlighetskravet. Slike forhold må klargjøres fra spesialisthelsetjenesten så tidlig som mulig i vurderings- og oppfølgingsprosessen.»

Nevnte prioriteringsveileder finnes på Helsedirektoratets nettsider:

<http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/prioriteringsveileder---habilitering-av-voksne-i-spesialisthelsetjenesten/Sider/default.aspx>

Oppsummert: I den grad bistanden fra spesialisthelsetjenesten er rettet mot pasienten vil følgelig retten til fritt sykehusvalg gjelde. Dersom bistanden fra spesialisthelsetjenesten er rettet mot kommunene ved utforming, gjennomføring og evaluering av vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd bokstav b og c. gjelder ikke retten til fritt sykehusvalg.

Ytterligere informasjon om fritt sykehusvalg finnes på nettstedet www.frittisykehusvalg.no.

Fortolkningen i dette brevet er i tråd med tidligere uttalelser som Helsedirektoratet har gitt, bl.a. i brev 15. februar 2011 til Helsetilsynet i Oslo og Akershus.

Vennlig hilsen

Hanne Skui e.f.
seniorrådgiver

Karin Stubberud Stey
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk